

CRÒNICA D'UNA JORNADA: COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT I SOLIDARITAT INTERNACIONAL DEL #NOUPAÍS

Divendres, 7 de març de 2014

En aquest context de crisi i retallades al sector de la Cooperació d'una banda, i les perspectives de futur del nou país de l'altra, en Miquel Casares, vocal de la sectorial de Cooperació, Pau i Solidaritat d'Esquerra Republicana, presenta la jornada "Cooperació al desenvolupament i solidaritat internacional del nou país".

Nous paradigmes per a la cooperació

Per tractar la qüestió a fons, s'enceta la jornada amb un primer bloc dedicat als nous paradigmes per a la cooperació. En quin punt són els objectius del mil·lenni? I la reducció de les desigualtats? L'ajuda al desenvolupament té sentit com a instrument? Per respondre aquestes preguntes, pren la paraula en Toni Comín, professor de ciències socials a ESADE. A parer seu, des de principis del segle XXI el consens 0'7% tenia varis problemes. Primer, la insuficiència del fons, en general la majoria de països de l'OCDE no han complert amb el 0'7. Quins són els problemes principals? Els països receptors es troben amb un embolic jurídic respecte els països donants. Per exemple, El Salvador ha subscrit convenis bilaterals amb 30 països diferents. Segon, la baixa adequació. Les prioritats que orienten el destí acaben responen més als interessos dels donants que no pas als interessos dels països receptors. Tercer, la volatilitat dels fons. Hi ha ministeris d'educació de països d'Àfrica el pressupost del qual depèn de la cooperació al desenvolupament. Si la xifra pressupostària depèn del donant es pot generar una catàstrofe. Quart, no són transferències, són crèdits tous, ultra tous, però crèdits al cap i a la fi. En els balanços dels estats són deutes i presumptament condonables. És molt important que incorporem un nou paradigma que superi aquests 4 problemes. Primer de tot, creant un fons mundial contra la pobresa o pel desenvolupament. Un fons multilateral tant com es pugui governat per les Nacions Unides basat en les necessitats dels receptors, i que aquest fons doni diners en forma de donació, amb un grau de condicionalitat com el sistema estableixi. Això permetria d'una banda, combatre els problemes de volatilitat i, de l'altra, resoldre el problema inicial de la insuficiència dels fons, un sistema suficient en que s'arribi al 0'7 de cada país. Aquest seria un sistema més estable i suficient. Seria l'embrió d'un sistema tributari internacional, que tingui una lògica fiscal, que s'inventi algun tipus d'impost per nodrir-lo. És un debat de fiscalitat internacional. És el mateix debat de la Taxa Tobin sobre si el recaptat havia de nodrir despesa internacional o nacional dels estats. Cal establir impostos globals, per exemple ambientals del CO2, pels estrets marítims, pel comerç d'armes... impostos que serviren per finançar polítiques de cooperació global. Perque la pobresa dels països del sud, és el problema de la societat mundial.

La crisi del deute qüestiona els esquemes nord/sud? És coherent una alternativa de cooperació SA? Per respondre aquestes preguntes pren la paraula en David Llistà, cofundador de l'Observatori del Deute en la Globalització. Abans de tot fa un prefaci: el que ens porta a parlar sobre el sistema de cooperació és la situació de crisi general en molts altres àmbits. A Catalunya tenim 30 anys d'experiència en el món de la cooperació. Ara hauríem de pensar quins serien els paradigmes pels propers 30 anys. Ara són èpoques de bifurcació, de triar entre un camí positiu o negatiu. Quan parlem de cooperació, en realitat no estem parlant de cooperació, sinó del sistema d'ajut internacional. Si mirem als estat-nació quin tipus d'acció fan, el que està fent la cooperació es

contrari a les polítiques financeres, immigratòria, ambiental... actua com una fundació pera netejar la consciència i la imatge. Sinó fos així, encara seria més marginal. Cal separar entre sistema d'ajut i sistema de cooperació. Ara mateix l'estat espanyol és un sistema d'anti-cooperació, amb interferències negatives. Si agafem una visió més àmplia, una mirada de cooperació de banda ampla, amb tot el marc, hauríem d'observar tres canvis importants: metabòlic, de geografia del problema i de naturalesa de les injustícies. En primer lloc, el metabòlic. A Catalunya s'està produint un ongcidi, en part pel sistema de finançament, en part perque qui governa Catalunya, hauria calgut més suport d'ERC per apretar CiU. Les agències han sigut disminuïdes, la ACCD, amb 6 milions pressupost, poc pot fer. Tenim actors nous que superen el volum de les agències tradicionals, per exemple l'agència índia de cooperació al desenvolupament, sent alhora un país receptor de cooperació. Hi ha una emergència de la col·laboració sud/sud. En segon lloc, la geografia de la cooperació. Estem descol·locats. Hi havia el criteri si calia fer un llistat de països prioritaris o bé receptors transaccionals... De fet si mirem on estant els rics i els pobres, la classe consumidora mundial, entre la Xina i la Índia hi ha 700 milions de consumidors amb accés a la universitat, a l'habitatge, amb referents culturals molt semblants (coneixen o consumeixen hamburgueses McDonald...). D'aquests n'hi havia més a la Xina i l'Índia que no pas a la Unió Europea. Per tant, aquesta descripció començava a ser errònia. Per exemple, a Equador hi ha una classe mitjana consumidora molt extensa, en canvi segueix sent receptor. El canvi de tot plegat és que la pobresa s'està introduint als països del nord, el quart món. Té un sentit per les ONG hibridar l'actuació en lloc de dedicar-se únicament al nord/sud. Per exemple, dir-se Justícia Alimentària Global enlloc de Veterinària Sense Fronteres... En tercer lloc, la naturalesa de les injustícies. La pròpia crisi ens esta afectant, per exemple, amb la financiació de les pensions. Aquesta manera de dependre dels mercats en tots els sentits obliga a la lluita, inclou treball, dona i medi ambient. El moviment del deute va aparèixer de cop i volta, la consulta del deute extern, que va ser prohibida per Aznar, va servir de revulsiu. Abans l'hemorràgia del deute era de sud/nord, ara es té la sensació d'hemorràgia en les institucions públiques del nord a favor de les elits. Que ho paguin els culpables. Per tant, híbrid nord/sud: el nord del sud o el sud del nord. En la mesura que s'han disminuït les polítiques del nord/sud té mes sentit parlar de les polítiques híbrides, com ara de sobirania alimentària o mediambientals (importació soja, co2...) que s'han d'aplicar per principi de coherència pública pel desenvolupament humà.

Com tombar la percepció de l'ara no toca cooperació? Corrupció a la cooperació? Per respondre aquestes preguntes pren la paraula el tercer dels ponents, en Miquel Carrillo, responsable d'Incidència Política d'Àgora Nord-Sud. Comença explicant que l'energia nuclear va començar els anys 50 per a ús civil. Ahir a la nit, la seva filla li feia la pregunta de perque s'han de dedicar recursos fora quan ara hi ha crisi. Un discurs que no s'ha sapigut readaptar en el que es demana arguments. Hi ha quatre idees força a les quals cal donar més recorregut. Primera, realment la cooperació és la única política de redistribució de la riquesa ara mateix, molt imperfecta però és la única. Des d'una posició progressista s'hauria de defensar fins que no hi hagués un sistema més perfecte. Caldria donar-li la volta, ara mateix representa aquest embrió de redistribució internacional. Segona, l'eficiència com a política exterior. En el cas de defensa, per exemple, no es qüestiona el pressupost malgrat la crisi. En canvi, la cooperació és la manera més eficient de ser al món. La cooperació hauria de ser una nova política exterior que no se li ha tret el suc. Tercera, la única manera de resoldre els problemes és una mirada de la cooperació, una eina pensada per treballar uns problemes que superen la visió local o nacional. I quarta, cal construir el discurs d'un sistema de cooperació en un moment que el món ha canviat. Aquestes raons poden ser una bona resposta sobre el si ara toca o no toca. Sobre la visió corrupta de la cooperació, des de les ONG es té una bona visió, els treballadors de les ONGs són mileuristes, hi ha molt control sobre els projectes de cooperació, la corrupció es limita a uns casos molt concrets. Potser s'hauria de fer un nou decàleg per defensar la política pública de la cooperació.

Es pot superar la deriva cap a l'assistencialisme i recuperar concepte solidaritat? Les ONGs poden participar dels processos del sud vers les grans corporacions? Per respondre aquestes preguntes pren la paraula la Núria Salomé, d'ACAPS. Per ella, la cooperació és preguntar, escoltar i aprendre. La cooperació és escolar i fer créixer de manera que els altres tinguin ensinistrament i tindre le eines per ser autònoms. Ella ha treballat amb refugiats en el que es depèn únicament de l'ajuda externa. Hi ha diferents països que necessiten ajuda però tenen altres possibilitats. En el cas dels refugiats necessiten que els ajudis a créixer però necessiten molt suport per a la seva subsistència. La millor solució és formar a la gent perquè puguin resoldre les seves necessitats. Has de prioritzar, l'educació i la sanitat són bàsiques. Llavors cal fomentar projectes en que siguin formats per cobrir aquestes necessitats. En projectes de cooperació a vegades la política és capaç de decidir que s'inverteix en una projecte. La cooperació ha d'estar deslligada de situacions polítiques. Davant de situacions d'extrema necessitat les interferències polítiques fa que se'n desdiguin o es dediquin a altres causes o països. No pot ser que per connotacions polítiques es condemnin pobles a no rebre la cooperació per que no agradin. Cal que es puguin fer polítiques de cooperació a les persones visquin on visquin i combatre les estratègies dels interessos dels estats. L'important és ser fidel a un plantejament de vida, la cooperació i la solidaritat són valors, ser solidaris significa ser solidari amb un país del tercer món o un veí de l'escala. Els que diuen primer els nostres se'ls hi ha de preguntar a quins dels nostres. Solidari amb qui pateix un desnonament o una dona que exerceix treball sexual per pagar els estudis del seu fill.

Cooperació catalana en transició cap a un nou país

En David Minoves, ex-director de l'ACCD i secretari de la sectorial de Cooperació d'Esquerra Republicana presenta aquest segon bloc dedicat a reflexionar sobre la cooperació catalana en perspectiva de construir el nou país. Com reorientar l'ACCD per recuperar el lideratge? La llei d'Acció Exterior és una bona oportunitat per reorientar? Per respondre aquestes preguntes pren la paraula la Núria Camps, presidenta del Consell Català de Cooperació de la Generalitat de Catalunya. És evident que es difícil de respondre amb poc temps, però tot i així exposa algunes idees que puguin ajudar. Com assenyala, la davallada econòmica a la cooperació, passant de 42 a 6 MEUR el 2013, és tant forta que és difícil dir que es manté una política de cooperació. Venim d'una etapa anterior de cicle expansiu amb la creació de l'ACCD el 2003 que pretenia un desplegament de recursos i una planificació expansiva per a la seva consolidació, res més lluny del que ha passat. Amb aquesta nova situació, és del tot imprescindible redefinir de forma que es pogués prioritzar i concentrar. I redimensionar l'ACCD, si suprimeixes les àrees d'avaluació que t'han de permetre redimensionar és impossible fer-ho. Cap a on s'hauria de redimensionar? S'hauria de recuperar el consens més gran possible i entendre la cooperació com a política pública, no es poden únicament dedicar els pocs recursos a mantenir l'estructura si no fas política pública, no té sentit que se suprimeixin oficines al terreny i s'acomiada la persona perquè això comporta trencament de relacions amb els països del sud en el que Catalunya quedarà penjada. L'aprovació del Pla Director és imprescindible perquè no tingui vaivens cap aquí i cap allà. Si ens creiem que és una política d'estat ha de tenir una certa solidesa, no es pot oscil·lar, ha de tenir una coherència. En el darrer Pla director 2006-2010 incidia en l'especificitat de la cooperació catalana en que ens hem de concentrar, focalitzar on ja tenim una capacitat instal·lada, especialment les entitats que hi estan treballant, focalitzar àrees geogràfiques estratègiques per al nostre país. Fer una gestió concertada en el territori, per exemple prioritzar el Marroc com a país del nord d'Àfrica com a zona a intervenir. Pot haver concentració de diferents sectors i agents per fer accions concertades amb una certa integralitat (agències, entitats, sindicats...). No es pot estar a tot arreu i a tots els fronts. L'especificitat, l'expertesa, que tenim en l'àmbit de suport als drets individuals i col·lectius, per exemple en la conscienciació de la llengua pròpia, és un element interessant que ens fa únics a

l'hora de treballar amb altres països. Altres com el medi ambient, es poden fer assistències tècniques per ajudar. Cal buscar l'especificitat en base a la concertació amb un procés participatiu. L'altra, és l'esfera multilateral. S'ha de fer una aposta en global, potser amb poc recursos però si amb presència en els àmbits multilaterals. Un cop tenim això, hem de fer una definició en base al model d'agència i donar continuïtat a les oficines a terreny, les antenes que es puguin tenir arreu, no només l'agència. Sobre l'acord de llei d'Acció Exterior, una reflexió. Davant el procés català que incrementa el pes de l'acció exterior en base a donar conèixer la nostra identitat i projectar l'economia catalana, cal tenir en compte que cal complementar-ho amb la pota social, on no cadascú defensi el que està treballant sinó que es facin aliances amb els actors de tots els que treballen temes socials per fer una actuació conjunta en l'acció exterior. Això ja es va fer, es va generar un procés participatiu amb totes les organitzacions socials, entitats municipalistes, grups parlamentaris... tot aquest procés s'ha anat consensuant i es va signar el 22 de març. Aquests haurien de ser els principis per fer política pública en l'àmbit de la cooperació.

Com han de transitar les ONGs amb una situació de dependència amb l'administració? Com plantejar la recuperació del suport social i la sobirania econòmica? Quin pacte? Quina part del 0'7 li pertoca a cada administració pública? Per respondre aquestes qüestions pren la paraula l'Àlex Masllorens, vicepresident de la Federació Catalana d'ONG's. A parer seu, hem de recuperar la base social. Cal més complicitat perquè qualsevol política pública parteix en tant en quan la població hi està preocupada, en cercles concèntrics es participa, en major o menor mesura afecta a part població, a diferència de l'educació i la salut que afecta a tothom. Aquests cercles concèntrics han d'arribar més enllà. La cooperació es pràcticament l'única política pública que es dedica a la redistribució de la riquesa universal. En les enquestes la majoria de la població hi està d'acord, però en canvi després s'accepten les retallades a la cooperació. Si hi afegim que hi ha nord al sud i sud al nord, hi han consumidors i consumits, comença a haver gent consumida a tot arreu que ha de participar d'aquesta política. Fins ara s'acompanyaven processos però els diners estaven en un lloc. En termes neoliberals som consumidors però ara hi ha consumits als nostres costats que han de participar d'aquestes polítiques. Com es guanya complicitat social? Primer, cal ressituar el discurs de solidaritat global. Ha d'haver-hi un canvi, s'ha de fer des de tots els actors, administracions i organitzacions... Segon, facilitar la incorporació de més base social a les organitzacions de la societat civil. Cal trobar un equilibri perquè avui el que més creix és allò caritatiu i assistencial i en canvi es transigeix amb les ONGs. Què hem de fer entre queixar-se i tenir coherència? Primer, promoure beneficis fiscals, la llei de mecenatge ho pot facilitar. També amb mesures correctores, unes mesures que siguin de progressivitat fiscal i després plantejar quins beneficis han de tenir cadascun dels actors. Per exemple, l'Església no paga l'IBI dels edificis, cal pensar les càrregues fiscals en els diferents sectors. També respecte la diferència de càrregues del capital i del treball. Amb aquestes mesures es facilitaria que hi hagi més complicitat. La tercera, repensar els rols de les ONGs i el treball en xarxa. I quart, ressituar el sector amb l'ajuda del sector públic. Ajudar per afavorir consorcis de veritat, amb integració i fusió, per tenir un sector de la cooperació fort, de manera àmplia respecte les entitats. I finalment, cal un nou pacte, el 0'7 és un símbol important a nivell internacional i és indefugible. Sovint a Catalunya s'ha fet una sectorialització entre administracions, cal fer un repartiment de les noves normes de joc.

Resistirem la tendència? Quin paper haurien de tenir els municipis en una Catalunya independent? Per respondre aquestes preguntes pren la paraula en Josep Sagarra, secretari del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. A parer seu, el Fons de Cooperació al Desenvolupament resistirà perquè al ser difús i multilateral és molt resistent. La pèrdua de suport dels ajuntaments és ara mateix del 3%, o sigui es mantindrà el fons. Tot i així, hi ha molta amenaça amb "el primer els de casa". Segons deia Bertol Brect, el que més s'assembla a un feixista és un burgès amb por. Tenim por i hem de combatre aquesta por. Resulta que hi ha ajuntaments que tenien un pressupost robust

i podien incrementar les polítiques suport a la cooperació, hem de tenir por però no més del compte. Ara es fa que els ajuntaments tinguin problemes econòmics o no es comportin com si els tinguessin. La por per la llei de reforma local és relatiu. S'està redactant un manual d'argumentari per alcaldes per sàpiguen justificar i publicar el que s'està fent per cooperació. Fins ara, la victòria moral la tenien els que no aposten per la cooperació. Com hauria de ser la política de cooperació? Una ha de ser potenciar molt el ciutat a ciutat, potenciar assistències tècniques. S'ha vist que la cooperació funciona i dona resultats perquè s'empodera persones que després en el seu país poden aplicar mesures.

Quin paper té la cooperació mentre no tinguem el nou estat? Per respondre aquesta pregunta pren la paraula en Francesc de Dalmaes, director de la revista ONGC. Segons ell, els pressupostos de cooperació són l'index de qualitat democràtica, l'experiència ens diu que els que gestionen més en cooperació al desenvolupament coincideix amb els que gestionen bé. Ens ho hem d'aplicar a tots, tradicionalment s'ha posat al capdavant en la direcció una persona que no estava formada, amb l'agradable excepció del David Minoves. Quin paper ha de tenir la cooperació? Primer, anticipar qui som, la cooperació anticipa una manera de ser que es projecta al món. I a més som profundament democràtics, un funcionament altíssimament democràtic. Ens hem basat en la vessant col·lectiva dels drets humans, entendre la diferència quan treballes al Rif i quan treballes al Marroc. Es té una sensibilitat a l'hora d'entendre els conflictes. Hem tingut una visió i perspectiva de gènere que ens ha caracteritzat, han estat subjectes actives. I en segon lloc, la cosmovisió. El nostre món és el món, és curiós que una comunitat nacional que ha patit tingui experiències importants en aconteixements mundials (Balcans, Grans Llacs....). Com hauria de ser la cooperació a la República Catalana? Doncs hauria de ser igual. En el cas català, s'haurà de gestionar un nou tipus de partits i comportarà una nova relació entre nosaltres i amb la comunitat internacional. Ja decidirem nosaltres si volem ser a la UE o no. En un futur estat, la política de cooperació hauria de ser qui fiscalitza el conjunt de polítiques públiques que estiguin impregnades de cooperació.

Francesc Sánchez
Tècnic de polítiques sectorials
acciopolitica@esquerra.org